

1. gyakorlat

1. (Bernoulli-egyenlőtlenség.) Legyen $1 \leq n \in \mathbf{N}$, $-1 \leq x_k \in \mathbf{R}$ ($k = 1, \dots, n$) és tegyük fel, hogy vagy $x_k \geq 0$ ($k = 1, \dots, n$) vagy pedig $x_k \leq 0$ ($k = 1, \dots, n$). Ekkor

$$\prod_{k=1}^n (1 + x_k) \geq 1 + \sum_{k=1}^n x_k.$$

2. (Speciális Bernoulli-egyenlőtlenség.) Ha $1 \leq n \in \mathbf{N}$ és $-1 \leq h \in \mathbf{R}$, akkor $(1 + h)^n \geq 1 + nh$. Mikor van itt egyenlőség? Lényeges-e a $h \geq -1$ feltétel?
3. (Számítási-mértani közép.) Bármely $1 \leq n \in \mathbf{N}$ és $x_1, \dots, x_n \in \mathbf{R}$, $x_k \geq 0$ ($k = 1, \dots, n$) választással

$$\prod_{k=1}^n x_k \leq \left(\frac{1}{n} \sum_{k=1}^n x_k \right)^n$$

és itt akkor és csak akkor van egyenlőség, ha $x_1 = \dots = x_n$.

4. Lássuk be, hogy tetszőleges $1 \leq n, k \in \mathbf{N}$ természetes számokra:

$$\text{i) } \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n < \left(1 + \frac{1}{n+1}\right)^{n+1} \quad ; \quad \text{ii) } 2 \leq \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n < 4.$$

5. Korlátos-e alulról, ill. felülről az A halmaz, ha

- i) $A := \left\{ \frac{1}{x} \in \mathbf{R} : 0 < x < 1 \right\}$; ii) $A := \left\{ \frac{n+1}{2n+3} \in \mathbf{R} : n \in \mathbf{N} \right\}$;
- iii) $A := \left\{ \frac{x+1}{x^2+1} \in \mathbf{R} : x \in \mathbf{R} \right\}$; iv) $A := \left\{ \frac{n^2+n+2}{3n+1} \in \mathbf{R} : n \in \mathbf{N} \right\}$;
- v) $A := \left\{ \sqrt{2x} - \sqrt{x} \in \mathbf{R} : 0 < x \in \mathbf{R} \right\}$; vi) $A := \left\{ \sqrt{x+1} - \sqrt{x} \in \mathbf{R} : 0 < x \in \mathbf{R} \right\}$?

2. gyakorlat

1. Határozzuk meg az 1. heti gyakorlat 5. feladatában szereplő halmazok szuprimumát és infimumát.
2. Az $A := \left\{ \frac{x}{y} \in \mathbf{R} : 0 < x < 1, 0 < y < x \right\}$ halmazt illetően ld. az 1. feladatot.
3. Mutassuk meg, hogy az $A := \{y \in \mathbf{R} : y^2 \leq 2\}$ halmaz nem üres, felülről korlátos és az $x := \sup A$ jelöléssel $x^2 = 2$. Vezessük be a $\sqrt{2}$ -t. Lássuk be, hogy $\sqrt{2} \notin \mathbf{Q}$. Ennek alapján indokoljuk meg, hogy \mathbf{Q} -ban nem teljesül a Dedekind-axióma.
4. Mit mondhatunk $\sup(A \cup B)$ -ről, $\sup(A \cap B)$ -ről, $\sup(a + A)$ -ről, $\sup(aA)$ -ről, ha $A, B \subset \mathbf{R}$ és $a \in \mathbf{R}$? Mi a kapcsolat $\sup A$ és $\sup B$ között, ha $A \subset B$? Nézzük meg ugyanezeket \sup helyett \inf -re is.

3. gyakorlat

1. Számítsuk ki $\sup A$ -t, $\inf A$ -t; van-e az A halmaznak maximuma, ill. minimuma, ha

$$\text{i) } A := \left\{ \frac{7n-2}{2n+5} \in \mathbf{R} : n \in \mathbf{N} \right\}; \quad \text{ii) } A := \left\{ \frac{2m-1}{3n+2} \in \mathbf{R} : m, n \in \mathbf{N}, m \leq n \right\};$$

$$\text{iii) } A := \left\{ \frac{2|x|+1}{5|x|+3} \in \mathbf{R} : x \in \mathbf{R} \right\}; \quad \text{iv) } A := \left\{ \frac{x^2+1}{3x^2+2} \in \mathbf{R} : x \in \mathbf{R} \right\}.$$

2. Határozzuk meg az $f \circ g$ összetett függvényt, ha

$$\text{i) } f(x) := 2x + 1, \quad g(x) := x^2 - 3x + 2 \quad (x \in \mathbf{R});$$

$$\text{ii) } f(x) := \begin{cases} 0 & (-\infty < x \leq 0) \\ x & (0 < x < +\infty) \end{cases}, \quad g(x) := \begin{cases} 0 & (-\infty < x \leq 0) \\ -x^2 & (0 < x < +\infty) \end{cases};$$

$$\text{iii) } f(x) := \frac{1}{2x+1} \quad (\mathbf{R} \ni x \neq -1/2), \quad g(x) := x^2 + 3x - 10 \quad (x \in \mathbf{R}).$$

3. Invertálhatóak-e az alábbi függvények? Ha igen, akkor minden $x \in \mathcal{R}_f$ mellett számítsuk ki $f^{-1}(x)$ -et:

$$\text{i) } f(x) := 2x + 3 \quad (x \in \mathbf{R}); \quad \text{ii) } f(x) := \frac{x+1}{x-2} \quad (2 \neq x \in \mathbf{R});$$

$$\text{iii) } f(x) := \begin{cases} x+1 & (0 \leq x \leq 1) \\ 5-x & (1 < x \leq 2) \end{cases}.$$

4. gyakorlat

1. Milyen $\alpha \in \mathbf{R}$ esetén lesz az

$$\text{i) } f(x) := \begin{cases} \alpha x + 1 & (0 \leq x \leq 1) \\ \alpha - x & (1 < x \leq 2) \end{cases}; \quad \text{ii) } f(x) := \begin{cases} \alpha x + 1 & (-1 \leq x < 0) \\ \alpha x^2 & (0 \leq x \leq 1) \end{cases}$$

függvény invertálható? Mi lesz ekkor $\mathcal{D}_{f^{-1}}$, $\mathcal{R}_{f^{-1}}$, ill. $f^{-1}(x)$ ($x \in \mathcal{D}_{f^{-1}}$)?

2. Az $f(x) := 3 + 2x - x^2$ ($x \in \mathbf{R}$) függvény és a $C := \{0\}$ halmaz esetén határozzuk meg $f[C]$ -t és $f^{-1}[C]$ -t. Milyen $A \subset \mathbf{R}$ halmazra lesz $f[A]$ vagy $f^{-1}[A]$ számossága i) egy; ii) nulla?

3. Legyen $f(x) := 3x + 1$ ($x \in \mathbf{R}$), $a, b \in \mathbf{R}$ és $a \leq b$, $I := [a, b]$. Határozzuk meg az $f[I]$, $f^{-1}[I]$ halmazokat.

4. Vizsgáljuk meg az alábbi sorozatokat monotonitás és korlátosság szempontjából:

$$\text{i) } x_n := \frac{1}{n} \quad (0 < n \in \mathbf{N}) ; \quad \text{ii) } x_n := \frac{(-1)^n}{n+1} \quad (n \in \mathbf{N}) ; \quad \text{iii) } x_n := \sqrt{n} \quad (n \in \mathbf{N});$$

$$\text{iv) } x_n := \frac{8n+3}{5n+4} \quad (n \in \mathbf{N}) ; \quad \text{v) } x_n := \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n \quad (1 \leq n \in \mathbf{N});$$

$$\text{vi) } x_n := \left(1 + \frac{1}{n}\right)^{n+1} \quad (1 \leq n \in \mathbf{N}) ; \quad \text{vii) } x_n := \left(1 - \frac{1}{n}\right)^n \quad (1 \leq n \in \mathbf{N}).$$

5. Mit mondhatunk monotonitás, ill. korlátosság szempontjából egy számtani (mértani) sorozatról?

5. gyakorlat

1. A definíció alapján lássuk be, hogy:

$$\text{i) } \lim \left(\frac{1}{n^2 - 3} \right) = 0 ; \quad \text{ii) } \lim \left(\frac{n}{2n - 3} \right) = \frac{1}{2};$$

$$\text{iii) } \lim \left(\frac{1 + n^2}{2 + n - 2n^2} \right) = -\frac{1}{2} ; \quad \text{iv) } \lim \left(\sqrt{n^2 + 1} - n \right) = 0.$$

2. A konvergencia definíciója alapján számítsuk ki az alábbi határértékeket:

$$\text{i) } \lim \left(\frac{1 + n^2}{2 + n + n^2} \right) ; \quad \text{ii) } \lim \left(\sqrt{n^2 + 4} - \sqrt{n^2 + 1} \right) ; \quad \text{iii) } \lim \left(\sqrt{n+1} - \sqrt{n} \right).$$

3. A paraméterek milyen értékei mellett konvergens és ekkor mi a határértéke az $(\alpha + nd)$ $(\alpha, d \in \mathbf{R})$ számtani, ill. a (βq^n) $(\beta, q \in \mathbf{R})$ mértani sorozatnak?

4. Igazoljuk, hogy:

$$\text{i) } \alpha := \lim(x_n) \implies |\alpha| = \lim(|x_n|);$$

$$\text{ii) } x_n \geq 0 \quad (n \in \mathbf{N}), \alpha := \lim(x_n) \implies \alpha \geq 0 \text{ és } \sqrt{\alpha} = \lim(\sqrt{x_n}).$$

5. Általánosítsuk a 4./ii feladatot a következőképpen:

$$x_n \geq 0 \quad (n \in \mathbf{N}), \alpha := \lim(x_n), 2 \leq k \in \mathbf{N}, \implies \sqrt[k]{\alpha} = \lim(\sqrt[k]{x_n}).$$

6. gyakorlat

1. Legyen $q \in \mathbf{K}, |q| < 1, k \in \mathbf{N}$. Lássuk be, hogy $\lim(n^k q^n) = 0$.

2. Legyen $x \in \mathbf{R}$ és lássuk be, hogy

$$\text{i) } \lim \left(\frac{x^n}{n!} \right) = 0 ; \quad \text{ii) } \lim \left(\frac{n!}{n^n} \right) = 0.$$

3. A korábbi feladatok alapján indokoljuk meg, hogy az $e := \lim \left(\left(1 + \frac{1}{n} \right)^n \right)$ határérték létezik. Ennek alapján számítsuk ki a

$$\text{i) } \lim \left(\left(1 + \frac{1}{n} \right)^{n+1} \right) ; \quad \text{ii) } \lim \left(\left(1 - \frac{1}{n} \right)^n \right)$$

határértékeket.

4. Tegyük fel, hogy adottak az $r, s \in \mathbf{N}$, $a_0, \dots, a_r \in \mathbf{R}$, $b_0, \dots, b_s \in \mathbf{R}$, $b_s \neq 0$ számok és tekintsük a $P(x) := \sum_{k=0}^r a_k x^k$, $Q(x) := \sum_{k=0}^s b_k x^k$ ($x \in \mathbf{R}$) polinomokat. Bizonyítsuk be, hogy

$$\text{i) } r < s \text{ esetén } \lim \left(\frac{P(n)}{Q(n)} \right) = 0 ; \quad \text{ii) } r = s \text{ esetén } \lim \left(\frac{P(n)}{Q(n)} \right) = \frac{a_r}{b_s}.$$

5. Bizonyítsuk be, hogy

$$\text{i) } \text{bármely } 0 < \alpha \in \mathbf{R} \text{ esetén: } \lim (\sqrt[n]{\alpha}) = 1 ; \quad \text{ii) } \lim (\sqrt[n]{n}) = 1.$$

7. gyakorlat

1. Mutassuk meg, hogy $\lim \left(\left(1 + \frac{1}{n^2} \right)^n \right) = 1$.
2. Általánosítsuk a 6. gyakorlat 5.i) feladatát a következőképpen: ha az $(x_n) : \mathbf{N} \rightarrow [0, +\infty)$ sorozat konvergens és $\lim(x_n) > 0$, akkor $\lim (\sqrt[n]{x_n}) = 1$. Mit mondhatunk akkor, ha
- i) $\lim(x_n) = 0$;
- ii) az (x_n) sorozat nem konvergens?
3. Konvergensek-e az alábbi sorozatok, ha igen, akkor mi a határértékük:

$$\text{i) } (\sqrt[n]{3^n + 5^n}) ; \quad \text{ii) } (\sqrt[n]{3n^5})?$$

4. Legyen $x_n := \sqrt{2\sqrt{2\sqrt{2}\dots}}$, $y_n := \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}\dots}}$, ($1 \leq n \in \mathbf{N}$), ahol x_n, y_n előbbi definíciójában n darab gyökvonás szerepel. Adjunk meg rekurzív összefüggést az (x_n) , ill. az (y_n) sorozat tagjai között, és ennek alapján számítsuk ki $\lim(x_n)$ -et és $\lim(y_n)$ -et.
5. Általánosítsuk az előbbi feladatot úgy, hogy az ott szereplő minden 2-es helyébe ugyanazt az $a \in \mathbf{R}$ számot próbáljuk írni. Milyen a -k esetén kapunk konvergens sorozatokat?
6. Konvergensek-e az alábbi sorozatok? Amelyik igen, annak mi a határértéke:

$$\text{i) } 0 \leq x_0 \leq 1, x_{n+1} := 1 - \sqrt{1 - x_n} \quad (n \in \mathbf{N}) ; \quad \text{ii) } a \geq 0, x_0 = 0, x_{n+1} := x_n^2 + a \quad (n \in \mathbf{N})?$$

8. gyakorlat

1. Legyen $a \in \mathbf{R}$, $x_0 \in \mathbf{R} \setminus \{0\}$ és $x_n := \frac{1}{2} \left(x_n + \frac{a}{x_n} \right)$ ($n \in \mathbf{N}$). Konvergense-e az (x_n) sorozat? Ha igen, akkor számítsuk ki $\lim(x_n)$ -et.
2. A tágabb értelemben vett határérték definíciója alapján mutassuk meg, hogy

$$\text{i) } \lim \left(\frac{n^2 + 2 + 1}{n + 2} \right) = +\infty ; \quad \text{ii) } \lim ((-1)^n - n) = -\infty.$$

- Legyen P polinom és határozzuk meg $\lim(P(n))$ -et.
- Tegyük fel, hogy adottak az $r, s \in \mathbf{N}$, $r > s$, $a_0, \dots, a_r \in \mathbf{R}$, $b_0, \dots, b_s \in \mathbf{R}$, $b_s \neq 0$ számok és tekintsük a $P(x) := \sum_{k=0}^r a_k x^k$, $Q(x) := \sum_{k=0}^s b_k x^k$ ($x \in \mathbf{R}$) polinomokat. Mit mondhatunk a $\lim \left(\frac{P(n)}{Q(n)} \right)$ határértékről?
- Bizonyítsuk be, hogy ha (x_n) pozitív tagú nullasorozat, akkor $\lim \left(\frac{1}{x_n} \right) = +\infty$.
- Tegyük fel, hogy $\alpha := \lim(x_n), \beta := \lim(y_n) \in \overline{\mathbf{R}}$, $*$ jelenti az összeadást (szorzást) (osztást) és létezik az $(x_n * y_n)$ sorozat. Illusztráljuk példákkal azt, hogy mindebből általában nem következik a $\lim(x_n * y_n)$ határérték létezése. (Pl. $\alpha = 0, \beta = +\infty$, de az $(x_n y_n)$ szorzatsorozatnak nincs határértéke, stb.)

9. gyakorlat

- Konvergencia a i) $\left(\sum_{k=1}^n \frac{1}{k} \right)$; ii) $\left(\sum_{k=1}^n \frac{1}{k^2} \right)$ sorozat?
- Igazoljuk, hogy az alábbi végtelen sorok konvergensek, és határozzuk meg az összegüket:

$$\text{i) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{2^n} \quad ; \quad \text{ii) } \sum_{n=1}^{\infty} \left(\frac{1}{2^n} + \frac{1}{3^n} \right) \quad ; \quad \text{iii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n(n+1)} \quad ;$$

$$\text{iv) } \sum_{k=1}^{\infty} \frac{1}{(2k-1)(2k+1)} \quad ; \quad \text{v) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n + 4}{5^n}.$$

- Az alábbi sorok közül melyik konvergens:

$$\text{i) } \sum_{n=1}^{\infty} \sqrt[n]{0.1} \quad ; \quad \text{ii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n!} \quad ; \quad \text{iii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{2n-1} \quad ;$$

$$\text{iv) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{n}{2n+1} \quad ; \quad \text{v) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{100^n}{n!} \quad ; \quad \text{vi) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(n!)^2}{2^{n^2}}?$$

10. gyakorlat

- Legyen $q \in \mathbf{R}$, $|q| < 1$ és határozzuk meg az alábbi sorösszegeket: i) $\sum_{n=1}^{\infty} q^n$; ii) $\sum_{n=1}^{\infty} nq^n$.
- (Cauchy-féle kondenzációs elv.) A $0 \leq a_{n+1} \leq a_n$ ($n \in \mathbf{N}$) feltétel mellett a $\sum(a_n)$ sor akkor és csak akkor konvergens, ha a $\sum(2^n a_{2^n})$ is az. (Tehát a két sor *ekvikonvergens*.)
- Milyen $p \in \mathbf{R}$ esetén konvergens a $\sum(n^p)$ sor?
- Az alábbi sorok közül melyik konvergens:

$$\text{i) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{1+n^2} \quad ; \quad \text{ii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\sqrt{n(1+n^2)}} \quad ; \quad \text{iii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(n!)^2}{(2n)!} \quad ; \quad \text{iv) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{n!}{2^n} \quad ; \quad \text{v) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^2}{2^n} \quad ;$$

$$\text{vi) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2n+1}{3^n} \quad ; \quad \text{vii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\sqrt{n(n+1)}} \quad ; \quad \text{viii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(-1)^n}{\sqrt{n}} \quad ; \quad \text{ix) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{n\sqrt{n+1}}?$$

11. gyakorlat

1. Milyen $x \in \mathbf{R}$ esetén konvergensek:

$$\begin{aligned} & \text{i) } \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^{2n}}{1+x^{4n}} ; \quad \text{ii) } \sum_{n=0}^{\infty} \frac{x^{2n-1}}{1-x^{2n}} ; \quad \text{iii) } \sum_{n=1}^{\infty} \frac{2^{n-1}}{2n-1} x^n ; \\ & \text{iv) } \sum_{n=1}^{\infty} \left(1 + \frac{1}{n}\right)^n \cdot x^n ; \quad \text{v) } 0 < \alpha \in \mathbf{R}, \sum_{n=0}^{\infty} \alpha^{n^2} \cdot x^n ; \quad \text{vi) } 0 < \alpha < 1, \sum_{n=0}^{\infty} \alpha^{2n} \cdot x^n ; \\ & \text{vii) } 0 < a \in \mathbf{R}, \sum_{n=0}^{\infty} \frac{n!}{a^{n^2}} x^n ; \quad \text{viii) } 0 < p \in \mathbf{R}, \sum_{n=1}^{\infty} \frac{(x-1)^n}{n^p} ? \end{aligned}$$

2. Határozzuk meg az alábbi hatványsorok konvergencia-sugarát és konvergencia-tartományát:

$$\begin{aligned} & \text{i) } \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(n!)^2}{(2n)!} x^n ; \quad \text{ii) } \sum_{n=0}^{\infty} \frac{3^n + (-2)^n}{n+1} x^n ; \quad \text{iii) } \sum_{n=0}^{\infty} \frac{3^{-\sqrt{n}}}{\sqrt{n^2+1}} x^n ; \\ & \text{iv) } a > 1, \sum_{n=0}^{\infty} \frac{(x-5)^n}{a^{\sqrt{n}}}. \end{aligned}$$

3. Adjunk meg olyan hatványsort, amelynek a konvergencia-tartománya az I intervallum, ahol $I \in \{(-1, 1), (-1, 1], [-1, 1), [-1, 1]\}$, ill. adott $a, b \in \mathbf{R}, a < b$ esetén $I \in \{(a, b), (a, b], [a, b), [a, b]\}$.

12. gyakorlat

1. Mutassuk meg, hogy bármely $x \in \mathbf{R}, |x| < 1$ esetén

$$\text{i) } \frac{\sin x}{1-x} = x + x^2 + \frac{5}{6}x^3 + \frac{5}{6}x^4 + \frac{101}{120}x^5 + \dots ; \quad \text{ii) } \sum_{n=1}^{\infty} nx^{n-1} = \frac{1}{(1-x)^2} \quad (z \in \mathbf{R}, |x| < 1).$$

(A ii) feladatot vessük egybe a 10. gyakorlat 1.ii) feladatával.)

2. Az alábbi f függvényeket (vagy egy alkalmas leszűkítésüket) állítsuk elő 0-körüli hatványsor összegeként:

$$\begin{aligned} & \text{i) } f(x) := \frac{1+x}{1-x^2} \quad (x \in \mathbf{R} \setminus \{-1, 1\}) ; \quad \text{ii) } f(x) := \frac{1+x}{1-x^3} \quad (x \in \mathbf{R} \setminus \{1\}) ; \\ & \text{iii) } f(x) := \frac{1}{(1-x)(1-x^2)} \quad (x \in \mathbf{R} \setminus \{-1, 1\}) ; \quad \text{iv) } f := \cos^2 ; \\ & \text{v) } f(x) := \frac{x}{1+x-2x^2} \quad \left(x \in \mathbf{R} \setminus \left\{1, -\frac{1}{2}\right\}\right). \end{aligned}$$

3. Milyen $x, \alpha_k, \beta_k, \gamma_k \in \mathbf{R}$ esetén igazak az alábbi egyenlőségek:

$$\text{i) } \frac{1}{2-x} = \begin{cases} \sum_{k=0}^{\infty} \alpha_k x^k \\ \sum_{k=0}^{\infty} \beta_k (x-1)^k \\ \sum_{k=0}^{\infty} \gamma_k \left(\frac{1}{x}\right)^k \end{cases} ; \quad \text{ii) } \frac{x}{x^2-5x+6} = \begin{cases} \sum_{k=0}^{\infty} \alpha_k x^k \\ \sum_{k=0}^{\infty} \beta_k (x-5)^k \end{cases} ?$$

13. gyakorlat (vizsgaanyag)

1. Bizonyítsuk be, hogy

$$\text{i) } \sum_{k=0}^{\infty} \frac{1}{k!} = e \text{ ; ii) } e - \sum_{k=0}^n \frac{1}{k!} = \frac{\theta_n}{n \cdot n!} \quad (0 < n \in \mathbf{N}, 0 < \theta_n < 1) \text{ ; iii) } e \notin \mathbf{Q}.$$

2. Igazoljuk az alábbi azonosságokat: bármely $x, y \in \mathbf{R}$ esetén

$$\text{i) } \sin 2x = 2 \sin x \cos x \text{ ; ii) } \cos 2x = \cos^2 x - \sin^2 x;$$

$$\text{iii) } \cos^2 x + \sin^2 x = 1 \text{ ; iv) } \exp(x + y) = \exp x \exp y \text{ ;}$$

$$\text{v) } \exp(-x) = \frac{1}{\exp x} \text{ ; vi) } \exp(x - y) = \frac{\exp x}{\exp y}.$$